

A LA TARDOR ES CONCEDEIXEN MOLTS DELS PREMIS MÉS IMPORTANTS

Els premis literaris: entre l'esplendor i la crisi

Hi ha competicions que mesuren la força, d'altres que mesuren la bellesa o la velocitat. ¿Què mesuren i per a què serveixen les «competicions» literàries? Tot un seguit de crítics, escriptors, editors i patrocinadors ens dona la resposta.

Oriol Castanys. «Cada ajuntament d'esquerres en crea un, perquè es pensa que ha de complir amb la cultura», afirma l'escriptor **Ferran Torrent**; i en el mateix sentit —«Un premi és una manera de no fer una acció cultural»—

Anna M. Gil

«**P**remi és la recompensa que es rep a canvi i en reconeixement dels propis mèrits», diu el diccionari. La realitat, però, demostra que hi ha gent amb molts mèrits i molt poc premiada. Potser, més que tenir-los caldria saber-los fer, el mèrits. ¿Com? Això ja depèn de l'ambició i les capacitats de cada individu.

«Un premi literari —continua informant el diccionari— és la recompensa del millor llibre per part d'una comissió o jurat encarregat d'atorgar-lo». L'experiència, però, ha fet palès que, de vegades, els millors llibres s'escriuen al marge dels guardons, i els jurats, per la seva banda, tampoc són infalibles. ¿Per què? Aquesta és la qüestió. Una qüestió tan vella com els mateixos premis i tan complicada com la seva pròpia història.

Al nostre país —que tant ha hagut de lluitar per la defensa de la llengua i de la cultura— el fenomen dels premis té una llarga tradició i ha anat adquirint una importància cabdal i progressiva; més lligada al fet reivindicatiu i d'afirmació nacional que a l'esdeveniment estrictament literari.

El 1393 se celebraven per primera vegada els Jocs Florals de Barcelona (reinstaurats posteriorment per la Renaixença), i el 1474 s'inaugurà el primer certamen valencià que va propiciar la impressió del primer llibre català del qual es té notícia. L'any 1904 l'*Avenç* convocà el seu concurs; més tard, durant la dictadura de Primo de Rivera, l'Ateneu Barcelonès creà el Creixells i després, amb el naixement de l'autonomia republicana, els premis s'institucionalitzaren. Finalment, sota la repressió franquista, tot s'acabà... per començar de nou. I així arribem als 60

D'esquerra a dreta, Quim Monzó, Robert Saladrigas i Pilar Rahola.

i a la Nit de Santa Llúcia, que aplega un nombre destacat —en qualitat i quantitat— de premis. Un nombre que ha anat incrementant-se fins als nostres dies i ha contribuït a dibuixar-nos un panorama, certament, desconcertant; com ho demostren les declaracions que, tot seguit, ens fan un recull de crítics, editors i escriptors.

Hi ha tal abundància de premis que crea *confusions* i *falses esperances*, opinen els crítics i escriptors **Josep Faulí** i **Robert Saladrigas**. «Se'n convoquen massa, maregen l'escriptor», assegura **Vicent Alonso** d'Editorial 3 i 4 (que concedeix els Octubre). «S'ha arribat a un embolic tal i n'hi ha tants amb nom de sant que, fins i tot, en aquesta revista se n'adjudica un Sant Jordi a la **Marina Rossell**», afegeix el crític

s'expressa el crític **Julià Guillamon**.

Segons l'escriptora **Olga Xirinacs** «són un estímul i se'n haurien de convocar més». **Xavier Bru de Sala** (escriptor) en justifica l'increment dient que «del nombre en surt la qualitat». «En qualsevol cas, el problema és de qui els paga», puntualitza **Josep Millàs**, president d'Òmnium. L'escriptor i assagista **J. F. Mira** argumenta que no hi ha inflació de premis sinó d'escriptors. **Àlex Broch** (crític) dictamina, amb ironia, que s'hauria de prohibir la creació de nous premis; l'escriptor **Manuel de Pedrolo** concedeix que no en calen tants; i el també escriptor **Quim Monzó** addueix que la reducció hauria d'anar acompanyada de corrupció: «Aquí el premi són massa innocents, haurien de tenir droga i prostitució de

menors. Ens cal un premi com el Planeta que està emmanillat, no un com el Bertrana on tothom és massa bo». La crítica i directora literària de Pòrtic (que dona El Brot), **Pilar Rahola**, reconeix que el fenomen pot constituir una autèntica borrarxera i que «el temps decidirà en última instància, perquè la cultura té els seus propis mecanismes de selecció».

Com es veu, les opinions són múltiples; de vegades, afins; enfrontades, d'altres; i, normalment, raonades. Però, ¿quin sentit pot tenir avui aquesta proliferació imparable? I encara més, ¿són necessaris els premis literaris? Fins ara complien la seva funció: obrir el camí als escriptors i col·laborar a la normalització de la nostra llengua i de

poden trobar els trets més significatius d'aquesta esquizofrènia que han contribuït a crear els premis. A saber: el ciutadà encara creu que es treballa per la normalització i la difusió de la llengua i la cultura; l'escriptor no accepta el *desprestigi* que li proporciona un premi; l'escriptor desconegut pot guanyar-se un sou; els mitjans informatius se'n aprofiten, i els crítics dolents tenen menys temps per a exercir la seva tasca. Clar que, aquestes idees poden combinar-se de diverses maneres, tantes com diferents són les persones que les expressen. Per a **Vicent Alonso**, els premis ja no compleixen la funció d'abans, i ara els autors s'hi presenten d'una manera sistemàtica: «S'ha donat el cas d'un ajuntament

D'altres encara són més explícits: l'escriptor **Sergi Pàmies** («Els que guanyen són molt dolents, fa quinze anys que no surt cap cosa que valgui la pena»); la crítica i escriptora **Dolors Oller** («En aquest país els premis augmenten les possibilitats d'ingressos. Hi ha gent que es fa un programa i això en distorsiona l'eficàcia. Els jurats són molt diferents i els seus membres, de vegades no s'entenen, tenen criteris diversos i algun no té criteri»); **Julià Guillamon** («El S. Jordi ha estat ple de males novel·les, i no diem el Carles Riba. Si fas una novel·la seriosa, no la presentes a un carnaval, si no és perquè et donen quinze kilos. La gent dels jurats no té ni idea de literatura»).

Hi ha qui, com **Xavier Bru de Sala**, s'ho agafa amb més calma i postil·la: «Els actes de la vida tampoc són sublimes». O com el crític i periodista **Marc Soler**, que hi posa més filosofia: «Les raons dels escriptors són sofismes barats perquè és com vendre's per un plat de lentilles». O com **Pilar Rahola** que apunta: «La Nit de Santa Llúcia és la Nit dels Països Catalans, de la societat catalana, és totes les nits, i la literatura queda en segon terme». O com el periodista i crític **Ramon Barnils**, que es queixa: «Em sembla escandalós el cas de TV3, que està al servei, no de la col·lectivitat literària, sinó d'una suposada elit que no en sap res. La gent que programa literatura a TV3 té un molt baix nivell cultural».

És normal, però, que cada un conti la història segons li ha anat. Aquells que han guanyat algun premi no poden deixar de reconèixer que els ha agradat i els ha servit d'estímul. És el cas —per citar-ne uns quants dels que s'han manifestat en aquest sentit— de **Jaume Fuster**, **Isabel-Clara Simó**, **Dolors Oller**, **Olga Xirinacs**, **J. F. Mjra** o **Manuel de Pedrolo**. En canvi, aquells que han tingut èxit editorial de bon principi com **Sergi Pàmies** afirmen amb rotunditat: «Jo no ho necessito».

I això ens dona peu per a referir-nos a un altre aspecte del tema: les editorials. ¿Quin paper han representat fins ara? ¿Què haurien de fer per a contribuir a aclarir i millorar la situació? Segons **Oriol Castanys**, els editors que convoquen premis són uns *golfos*, perquè disposen d'un jurat —mal pagat— que els llegeix les novel·les i els evita una feina. «Els premis —afegeix— estan molt trampejats, l'editor escull el que li interessa». **Dolors Oller** és del parer que si determinades obres no passessin pel sedàs d'un premi, no tindrien cap ressò, i que «ningú pot impedir a un editor que organitzi un premi». Diu

la nostra cultura, ¿continuen exercint aquesta tasca? El periodista i crític **Lluís Bonada** ho explica molt clarament: «Com a ciutadà no puc estar en contra de totes aquelles accions que, de bona fe, es fan per divulgar la cultura catalana. Si fos escriptor, intentaria no presentar-me a un premi per no quedar desprestigiats. Si fos escriptor i no tingués cap més sou intentaria guanyar tants premis com pogués. Crec que els premis són imprescindibles, perquè si no, no es podrien criticar, no es podrien escriure articles a favor o en contra, no es podrien fer enquestes sobre si són o no són necessaris. I, per acabar, són molt importants, perquè així tenim ocupats a llegir originals tota una sèrie de crítics incompetents».

No està malament per començar, i és que a les declaracions de Bonada es

que ha premiat un llibre guardonat amb anterioritat o inclús ja editat. D'altra banda —continua Alonso—, malgrat que la qualitat general de les obres és baixa, dels premis Octubre han sortit llibres interessants».

Pere Calders (escriptor que compta amb un bon nombre de premis) creu que som lluny de la normalització, i que «d'autors mediocres, n'hi ha amb premis i sense, simplement són necessaris en qualsevol cultura normal». **J. Ripoll** (director de l'Obra Cultural i Social de la Caixa de Sabadell, que convoca el Sant Joan) accepta que a aquest joc hi juga tothom i per això succeeix que els originals corrin d'un premi a l'altre i que el Sant Joan hagi rebutjat novel·les de **Pau Faner** o d'**Ignasi Riera** que, després, han guanyat el Josep Pla o el Ramon Llull».

Isabel-Clara Simó: «Si algú es fa la barba d'or per vendre llibres m'és igual, perquè si l'autor en surt afavorit, doncs, benvingut sigui».

Jaume Fuster no acostuma a llegir les novel·les que guanyen determinats premis i suposa que «el jurat i l'editor tenen dret a orientar el premi segons els seus gustos i les pròpies conveniències». I **Vicent Alonso:** «S'ha de tenir en compte el punt de vista de l'editor, perquè l'ha premiat amb una forta aportació econòmica i ha de carregar amb les despeses de l'edició; l'editor, com a persona, té les seves preferències, dóna la seva opinió, però no influeix sobre els jurats». I **Xavier Bru de Sala,** que defensa: «A ningú se li obliga a presentar-se a un premi, i s'han de donar novel·les amb un cert cos. Hi ha unes raons comercials, els editors no solen voler novel·les massa llargues o massa curtes. Qui no vulgui jugar a la loteria que no compri números».

Per a uns, la solució estaria en el fet que les editorials disposessin de comitès de lectura i seleccionessin llibres de qualitat; per a altres, el millor seria endegar una política de traduccions i projecció cap a l'exterior. Uns quants pensen que els llibres premiats constitueixen una bona publicitat i, com a conseqüència, se'n venen més; i alguns, com **Julià Guillamon,** n'estan en contra: «Em sembla que això és com el festival de l'Eurovisió, quan la gent es comprava els discos guanyadors, ha passat de moda».

La manca d'acord es manté si es parla de les bases i les *famoses* novel·les de dues-centes pàgines; dels jurats que

Oriol Castanys.

treballen molt i cobren poc o a l'inrevés, segons qui ho miri; de quins premis són importants, de quins són prestigiosos, de quins han de desaparèixer, de quins s'han de mantenir; de com invertir els diners, o de com trobar solucions possibles... **Marc Soler** ho veu així: «Estic radicalment en contra dels premis literaris, dubto que facin vendre més, privilegien llibres fàcils i de literatura estandaritzada, volen conjugar allò impossible: judici crític i publicitat».

I si no hi ha unanimitat quan es tracta de valorar cada una de les qüestions que fan referència als premis literaris, sí que, darrerament, sembla produir-se un cert consens en el fet de declarar-

los deserts (o no adjudicats, com puntualitzaria **Josep Faulí**) ¿Per què? ¿Poca qualitat de les obres presentades? ¿Alt nivell d'exigència dels jurats? «Demano als jurats —parla **Alex Broch**— que facin vaga. El jurat ha de cobrar, ha de tenir el dret a declarar els premis deserts, a defensar-se de la mediocritat existent als textos». «Declarar un premi desert és perfecte —argumenta Ramon Barnils—, rares vegades en trobes un decent».

Els premis honorífics també són matèria polèmica. A favor s'hi manifesten: **Robert Saladrigas** («El premi de reconeixement em sembla bé»); **Manuel de Pedrolo** («Pot existir el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes perquè valora tota una obra»); **J. F. Mira** («El més satisfactori per a mi ha estat el Lletra d'Or perquè el jurat és autònom i la gent no està condicionada»). Hi estan en contra: **Marc Soler** («Trobo sospitosos que el poder vulgui fer honorables els intel·lectuals perquè, tradicionalment, la seva feina ha estat molt poc honorable pel que té de conflictiva»).

Podríem continuar i no acabariem, ja que a cada resposta s'afegeixen noves preguntes, preguntes que es podrien resumir en una, ¿què s'ha de fer amb els premis? ¿Eliminar-los? ¿Invertir els diners en beques d'estudis? ¿Acabar-los d'institucionalitzar? ¿Deixar que s'esgotin per pròpia combustió? ¿Abandonar-los al seu destí? D'opinions, ja els n'hem oferit un bon grapat. Vostès mateixos. Almenys —i com deia un dels nostres enquestats— els premis literaris han servit per poder escriure aquest article. □

1r. SOPAR "DEBAT NACIONALISTA"

Lloc: Hotel Melià Sarrià - Avda. de Sarrià, 48-50
8 de setembre de 1988

"BALANÇ CRÍTIC: DEU ANYS D'AUTONOMIA I DEMOCRÀCIA"

21 hores	SOPAR.
22 hores	Intervenció dels ponents:
• Josep Benet • Josep Lluís Carod-Rovira
• Jaume Casajoana • Joaquim Ferrer
• Josep M. Puig Salellas • Miquel Sellarès
• Santi Terribes.
23 hores	DEBAT OBERT

INSCRIPCIONS:

De l'1 al 6 de setembre de 17 a 21 hores a Gran Via de les Corts Catalanes, 570, entresol. Tel. 254 97 02
Srta. Mercè Montolíu.

Places limitades: 150 persones

Preu del ticket del sopar: 3.000 pessetes